

Odpořvednost uřitele Zř za jednání a ůrazy řáků

JUDr. Radovan Malachta, Ph.D.
Základy práva - volitelka
podzim 2024

Právní úprava

- velmi roztržštěná, řada právních předpisů podle typů odpovědnosti

Typy odpovědnosti

- trestněprávní odpovědnost
- civilněprávní odpovědnost
- správněprávní odpovědnost

- **subjektivní odpovědnost** – potřeba zavinění – odpovídá ten, kdo škodu zavinil svým protiprávním jednáním
- **objektivní odpovědnost** – není potřeba zavinění – odpovědnost za následek protiprávního jednání, nikoliv za samotné jednání

- porušení povinnosti, vznik škody, příčinná souvislost

Dohled jako ústřední pojem

- **dohled** – kritérium, které je zvažováno při určování odpovědnosti
- otázka, kdo má dohled zajišťovat a kdo vykonávat
- vliv jak na soukromé, tak veřejné právo (resp. civilní, tak trestní odpovědnost)

? Co si představíte pod pojmem dohled, resp. náležitý dohled ?

Dohled - zákon o pedagogických pracovnících

- Pedagogický pracovník je povinen být na pracovišti zaměstnavatele v době stanovené rozvrhem jeho přímé pedagogické činnosti, **v době stanovené rozvrhem jeho dohledu nad dětmi a žáky**, v době zastupování jiného pedagogického pracovníka a v případech, které stanoví v souladu se zákoníkem práce zaměstnavatel. (§ 22a/2)

- *Více tento zákon nestanovuje*

Dohled – školský zákon

- zákon č. 561/2004 Sb., **školský zákon**
 - *Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. (§ 29/2)*
 - stanovena mj. povinnost prevence – bude se zkoumat následně např. poučení žáků toto ustanovení dále odkazuje na vyhlášku ministerstva stanovit do školního (resp. vnitřního řádu)
 - výjimka školní stravování, pokud zajišťuje jiná právnická osoba než škola (ale nelze zobecnit, že cokoliv je mimo „školu“, tak škola neodpovídá)!

Dohled – školský zákon

- zákon č. 561/2004 Sb., **školský zákon**
- *Pedagogický pracovník je povinen chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školách a školských zařízeních. (§ 22b písm. c)*
- *Ředitel školy a školského zařízení odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení. (§ 161/4 písm. h)*
týká se zajištění dohledu

K zamyšlení

- *Co dělat, když žák chce jít během na WC?*
- *Je povinnost jej pustit?*
- *Co když se žák na toaletě či cestou na ni/z ní zraní?*

- *„45 minut bez pití snad vydržíš.“*
- *„Ted' bez záchodu chvíli vydržíš.“*
- ...

Co dělat? Střet s realitou vs. právem

§ 29

[Bezpečnost a ochrana zdraví]

- (1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.
- (2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.

- § 29/1 ŠkZ – povinnost přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů
- § 29/2 ŠkZ – povinnost zajistit bezpečnost a ochranu dětí, žáků a studentů

Dohled – vyhláška o základním vzdělávání

- vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání
 - bezpečnost a ochranu zdraví zajišťuje právnická osoba, která vykonává činnost školy, svými zaměstnanci
 - vždy alespoň 1 pedagogickým pracovníkem
 - jiný zaměstnanec – ano, ale zletilý, svéprávný (a poučen)
 - „mimo školu“ – 1 pedagogický pracovník ne více jak 25 žáků (vs. výjimky)
 - akce „mimo školu“ - na předem určeném místě 15 minut před dobou shromáždění se zajišťuje ona bezpečnost a ochrana
 - po skončení akce - na předem určeném místě a v předem určeném čase
 - místo a čas shromáždění a skončení – oznámení nejméně 2 dny předem zákonným zástupcům

Dohled – vyhláška (stanovení pracov. řádu)

- vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví **pracovní řád pro zaměstnance škol** a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí – zejména § 6
 - **dohled** jako práce související s **přímou pedagogickou činností** vyplývající z organizace vzdělávání a výchovy ve školách (§ 3)
 - dohled vykonáván v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku, přírodě a živ. prostředí
 - **ředitel určuje provádění dohledu nad žáky** (kritéria, ke kterým přihlíží – věk, rozumová vyspělost žáků, činnost, dopravní a jiná rizika), týká se žáků a nezletilých studentů
 - **dohled** ve škole **začíná** nejméně 15 minut před začátkem dopo/odpo vyučování a končí nejdříve **ukončením výchovy a vzdělávání** nebo poskytováním školských služeb; i mezi dopoledním a odpoledním vyučováním (musí být zajištěn)

- **dohled pedagogického pracovníka i mimo školu** (kurzy, exkurze, soutěže...) – je-li místo shromáždění mimo školu, začíná dohled 15 minut před dobou shromáždění, končí v čase a místě předem určeném – **1 den před** se oznamuje zák. zástupcům
- **dohled** – může vykonávat i jiný zaměstnanec školy, musí být řádně poučen, o poučení se vyhotovuje záznam

Co dělat, když je tedy rozpor mezi vyhláškou o základním vzdělávání vs. vyhláškou stanovující pracovní řád pro zaměstnance škol?

Není to jediný rozpor

- vyhláška o základním vzdělávání
 - účinnost: 25.1.2005, dodnes účinná

§ 1

(1) Vyučování začíná zpravidla v 8 hodin, nesmí však začínat dříve než v 7 hodin. Vyučování musí být ukončeno nejpozději do 17 hodin.

(2) Ředitel základní školy (dále jen "škola") umožní žákům vstup a pobyt v budově školy nejméně 20 minut před začátkem vyučování a o přestávce mezi dopoledním a odpoledním vyučováním.

- vyhláška stanovující pracovní řád pro zaměstnance škol
 - účinnost: 1.11.2007, dodnes účinná

(3) Pedagogický pracovník koná podle rozvrhu dohled nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dohled. Dohled ve škole začíná nejméně 15 minut před začátkem dopoledního vyučování a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí nejdříve ukončením výchovy a vzdělávání nebo poskytováním školských služeb.

Faktická stránka vs. právní.

Odpovědnost v soukromém právu

- škoda, kterou způsobí žák či student vs. škoda způsobená žákovi, škole
 - škoda jak na majetku, tak na zdraví
- kolize **občanského zákoníku** a **zákoníku práce**
 - zákoník práce je tzv. *lex specialis* – použije se přednostně

Obrácená situace – škoda vzniklá žákům – zákoník práce

- § 391/2 zákona č. 262/2006 Sb., **zákoník práce**
 - na okraj: je to pracovněprávní předpis a vztahuje se na vztah škola vs. žák, i když ti pracovní poměr nemají
- **odpovědnost právnické osoby vykonávající činnost dané školy** – škoda vznikne žákům v ZŠ při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, též při výchově mimo vyučování ve školském zařízení
- objektivní odpovědnost
- konkrétní příklady
- neřeší, když škodu způsobí dítě

Odpovědnost
civilněprávní

Odpovědnost za jednání žáků

Odpovědnost
civilněprávní

- plyne z občanského zákoníku – soukromé (civilní) právo
- jiná pravidla pro SŠ - § 391/1 zákoník práce
 - jen na okraj: není rozlišení víceletá gymnázia
- mimosmluvní závazkové vztahy (delikty)
- dítě jako škůdce
- škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání – otázka, kdo může a nemůže (věk, duševní porucha, způsobilost ovládnout své jednání a posoudit následky)
- kritérium 13 let – od 1/7/2021
 - škoda, kterou způsobí nezletilý mladší 13 let – nahrazuje ten, kdo zanedbal **náležitý dohled** (v ZŠ – pedagogický pracovník či pověřený a poučený zletilý zaměstnanec)
 - škoda, kterou způsobí nezletilý starší 13 let a byl zanedbán **náležitý dohled** – společně a nerozdílně oba
 - pokud **nebyl zanedbán náležitý dohled** a je to žák mladší 13 let – hradí škodu ten, kdo má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost (majetkové kritérium spravedlnosti) – rodič, osvojitel, poručník,....

	ŽÁK DO 13 LET	ŽÁK OD 13 LET
Zanedbán náležitý dohled	Ten, kdo zanedbal dohled	Společně a nerozdílně oba (žák a ten, kdo zanedbal dohled)
Nezanedbán náležitý dohled	Ten, kdo má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost	Žák

Vykopírovaná ustanovení: § 2920 a 2921 OZ

- Škodu způsobenou *nezletilým mladším třinácti let* nahradí ten, *kdo nad ním zanedbal náležitý dohled*. Nedošlo-li ke škodě v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu nezletilý, způsobil-li ji činem povahy úmyslného trestného činu nebo je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného. (§ 2920/3 OZ)
- *Společně a nerozdílně se škůdcem, je-li jím nezletilý, který dovršil třinácti let, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled*. *Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled*. (§ 2921/1 OZ)
- *Není-li nezletilý škůdce povinen k náhradě a ke škodě nedošlo v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu ten, kdo má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného*. (§ 2921/2 OZ)

Co to tedy je ten (náležitý) dohled?

- nevíme
- není to ale nepřetržitý či neustálý dohled
- vytvoření opatření a podmínek, za jakých lze poté předejít vzniku úrazu či škody

Příklad

- Žák ZŠ (14 let) rozbil skleněné dveře od chatky na školním výletě. Poranil se a způsobil škodu. Čas události: 23:30, neboť se snažil dostat do sousedního pokoje a spolužáci mu v tom bránili. Večerka byla pedagogickým pracovníkem stanovena na 22:00.
- *Co byste zohledňovali z hlediska toho, zda byla zajištěna bezpečnost a ochrana zdraví žáků?*
- *Kdo by hradil škodu a podle jakého předpisu?*

Příklad 2

- Žákyně ZŠ (15 let) opustila o přestávce školu, aby si v protějším obchodě koupila svačinu. To však je školním řádem zakázáno (opouštět školu během vyučování či v přímé souvislosti s tím). Žákyni srazilo auto.
- *Co byste zohledňovali z hlediska toho, zda byla zajištěna bezpečnost a ochrana zdraví žáků?*
- *Trestněprávní rovina – zajímavá.*

Příklad 3

- Stane se úraz na hodině TV (zlomenina pravého předloktí s posunem předloketních kostí k ose končetiny) při hře vybíjená. Zranění způsobil žák (11 let) jinému žákovi v momentě, kdy učitel/ka TV šla pro náhradní míč mimo tělocvičnu na krátkou chvíli. Žák požaduje náhradu škody.
- *Argument ve prospěch učitele/učitelky?*
- *Argument ve prospěch žáka?*
- *Kdo bude hradit škodu a podle jakého předpisu?*

Příklad 4

- Žák zkolaboval na hodině TV (náhlá fibrilace srdeční komory, zástava krevního oběhu – hypoxické poškození mozku). Učitelka TV nechala údajně „běhat kolečka“, žák měl vrozenou vadu srdce a byl již operován. Matka neinformovala pravdivě školu o zdravotním stavu dítěte. Šlo o 11 000 000 Kč.
- *Kdo je odpovědný a co by se zvažovalo?*
- *Kdo by hradil případně škodu a podle jakého předpisu?*

Příklad 5

- Žák ZŠ (13 let) způsobil škodu právnické osobě v hodnotě 1 500 000 Kč, když na školní exkurzi v muzeu rozbil vzácnou vázu vyšší hodnoty. Shodil vázu v době, kdy učitel měl na starost 20 žáků (ok podle práva), učitel byl však v osudné době v jiné místnosti muzea. Žák rozbil vázu v době, kdy se ujistil, že jej nikdo nesleduje.
- *Co by se zohledňovalo?*
- *Kdo by byl odpovědný, tj. hradil by škodu, a dle jakého předpisu?*

Trestněprávní odpovědnost

Odpovědnost
trestněprávní

- např. žák se zraní – bude mu ublíženo na zdraví a dojde k naplnění skutkové podstaty nějakého trestného činu
- kritérium dohledu, které se bude zkoumat – zda byl, či nebyl vykonáván náležitý dohled tak, jak měl + otázka prevence
- **trestněprávní odpovědnost** – jsme odpovědni od 15 let (den poté)
- odpovědnost bude přičtena konkrétní osobě (ředitel školy či pedagogický pracovník školy) dle okolností
- vinu posuzuje a trest ukládá **soud**
- konkrétní trestné činy a tresty – zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**

Příklad trestných činů

- příklady trestných činů **spáchaných na dítěti mladší 15 let**
 - vražda (15-20 let, výjimečný trest), zabití (5-15 let) – asi nenastane
 - **usmrcení z nedbalosti** (0-3 roky, zákaz činnosti), ale **porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce** nebo uloženou mu podle zákona (1-6 let) – nejvíce je ohrožen učitel TV
 - **těžké ublížení na zdraví** (5-12 let), **z nedbalosti** (0-2 roky, zákaz činnosti), ale porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona (0,5 roku-4 roky)
 - **ublížení na zdraví** (1-5 let), **z nedbalosti** za podmínky opět porušení důležité povinnosti vyplývající z.... (0-1 rok)
 - mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (5-12 let)
 - neposkytnutí pomoci (0-2 roky)
 - **pohlavní zneužití** (1-8 let), **je-li svěřeno do dozoru osoby** (2-10 let); **sexuální nátlak**
 - **opuštění dítěte**, o které máme povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc, a vystaví tím dítě nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví (6 měs.-3 roky), mladší dítě jak 3 roky (1-5 let)
 - ...
 - prostituce ohrožující mravní vývoj dětí – v blízkosti školy či školského zařízení (0-2 roky)

Trestněprávní odpovědnost

- ne jakýkoliv úraz či zranění zakládá trestněprávní odpovědnost
- podstata trestního práva je, že se aplikuje jako poslední „lék“ – pokud jde situace vyřešit jiným právním odvětvím, použije se nejprve toto právní odvětví
- je cesta, jak nebýt trestně odpovědný, i když „se něco stane“?
Ano, prokázání, že náležitý dohled nebyl zanedbán!

Příklad 7

- Žák 8. třídy utone na školním výletě při koupání v jezu. Učitelka povolila žákům koupání. Zjistila, že žák chybí až poté, co ji na to upozornili ostatní žáci.
- *Co byste zvažovali, co by mohlo hrát roli při odpovědnosti učitelky za trestný čin?*
- *Kdo by byl trestněodpovědný?*

Bezpečnost a ochrana zdraví

- škola má povinnost zajistit bezpečnost a ochranu zdraví dětí při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech (§ 29/2 ŠkZ)
- škola poskytuje nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví (§ 29/2 ŠkZ) – otázka prevence
- měl by upravovat tuto oblast **školní řád**, který vydává ředitel ZŠ (§ 30 ŠkZ)

Úrazy z pohledu práva

- základní nastavení – školský zákon (zejm. § 30 ŠkZ)
 - škola – povinna vést **evidenci úrazů dětí** – při činnostech uvedených zde výše, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu příslušným orgánům a institucím – podrobnosti ve vyhlášce
- podrobnosti – vyhláška 64/2005 Sb., **o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů**
 - všechny úrazy v souvislosti s činnostmi vymezenými v § 29/2 ŠkZ

(2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.

Co třeba, když se dítě zraní při cestě do školy/ze školy? Co by mohlo hrát roli?

Úrazy z pohledu práva – pokračování

- do 24 hodin, co se škola (školské zařízení) o úrazu dozví – **kniha úrazů**
- **co se vyplňuje** - pořadové číslo, jméno/příjmení/datum narození zraněného, popis úrazu a popis události, datum a místo události, informace o ošetření úrazu, podpis, další údaje, pokud jsou potřeba
- **škola hlásí bez zbytečného odkladu** (tj. ihned)
 - zákonnému zástupci žáka
 - pojišťovně, je-li škola pojištěna pro případ za škodu vzniklou na životě a zdraví žáků
 - u některých úrazů inspektorátu práce
 - Policii ČR - pokud je podezření na spáchání trestného činu či přestupku či jedná se o smrtelný úraz

Zapisujte vše – nikdy nevíte!

– záznam o úrazu

- něco jiného než kniha úrazů
- 2 po sobě jdoucí dny je dítě/žák nepřítomen v důsledku úrazu či se jedná o smrtelný úraz (nemusí „umřít“ hned, ale do 1 roku na následky úrazu)
- hlášení obdobně viz minulý slide
- záznamy o úrazu – za kalendářní měsíc – zdravotní pojišťovně žáka a ČŠI
- smrtelné úrazy – do 5 dnů – kromě zdravotní pojišťovny, ČŠI, Policii ČR také zřizovateli
- https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/2005/2005c017z0064_2010c020z0057u001.pdf
vzor

Správněprávní odpovědnost

Odpovědnost
správněprávní

- tam, kde (typicky) ředitel ZŠ poruší povinnosti plynoucí ze **správního práva** (př. neodůvodní nepřijetí žáka do předškolního vzdělávání, celá řada příkladů ze školského zákona, zákona o ochraně veřejného zdraví, související vyhlášky, ...)
- řadí se sem i **přestupky**
- případně finance – veřejnosprávní kontrola nakládání s finančními prostředky (ze státního rozpočtu) – finančněprávní odpovědnost

Kdy jedná ředitel ZŠ jako
správní orgán?

**MUNI
PED**

DĚKUJI ZA POZORNOST